

FÖLDTANI KÖZLÖNY

Kiadja

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT

A választmány megbízásából szerkesztik

SAJÓHELYI FRIGYES és ROTH LAJOS

titkárok.

TARTALOM:

Szakgyűlés Mármaros-Szigeten 1874-ik évi aug. 5-én. — Szakgyűlés a Suliguli-forrásnál 1874-ik évi aug. 9-én. — Szakgyűlés Mármaros-Szigeten 1874. aug. 11-én. — Szakgyűlés 1874. nov. 25-én. — Adatok Kolozsvár vidéke földtani képződményeinek pontosabb ismeretéhez; dr. Koch Antaltól. — A földtan és a vasút-építéset. — Titkári közlemények.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Szakgyűlés Mármaros-Szigeten 1874-ik évi aug. 5-én.

(Megnyitó gyűlés)

Tárgyak :

1. Dr. Szabó József, mint a társulat alelnöke az ülést hivatalosan megnyitja, elmondva röviden azon irányeszméket, melyek a vándorgyűlések keletkezését hozták létre s melyek a vándorgyűléseknél mindenkor tekintetbe veendőek. Megemlíti, hogy a már régebben megalakult magyarhoni földtani társulat mellett s ezzel karöltve az újabban — lehet talán mondani a kormány földtani közege gyanánt — létesült m. kir. földtani intézet is működik hazánkban geológiai irányban. Fölhozza a geologia rendkívüli fontosságát a bányászatra nézve, hogy a bányászat helyes irányban előhaladni szintén nem képes geologia nélkül, hogy erre minden lépten-nyomon utalva van s hogy észszerűen folytatott bányászat csak előleges geológiai

vizsgálatok alapján létesíthető; ez részben az ok, az indító rúgó arra, hogy a társulat tagjai időnként tömörülve, együttesen mennek oly helyekre, a hol a gyakorlat emberei — a bányászok — már tetemesebb feltárásokat tettek, hogy ott együttesen tanulmányozhassák a vidék földtani viszonyait. Ezen eszme, a munkafelosztás eszméje az tehát tulajdonképen, mely a társulat tagjai közül néhányat — és pedig ez évben meg lehetős nagy számban — ide, Mármaros-Szigetre és környékére vezetett; a hol kölcsönös eszmecsere, a látottak és hallottak együttes és részletezett megbeszélése által új adatokat gyűjthetünk. S hogy a társulat ez évi, Mármaros-Szigeten tartott gyűléseinek emléke lehetőleg maradandóvá váljék, indítványozza egy, Mármaros-Szigeten létesítendő fiók-társulat szervezését, mint a minő már véglegesen megalakult, s működik is Selmecen, Iglón pedig jelenleg szervezkedik. E tekintetben a Mármaros-Szigeten és környékén lakó társulati tagok végleges megállapodás végett külön gyűléseket fognak tartani s az eredményről az anyatársulatot annak idején értesíteni.

Ezek után dr. Szabó József elhagyva az elnöki széket, fölkéri a társulat jelenlevő tagjait, hogy a vándorgyűlések tartamára szervezkedve elnököt és jegyzőt válasszanak, elnöknek részéről Prugperger József ő méltóságát, jegyzőként pedig a társulat jelenlevő első titkárát: Sajóhelyi Frigyeszt és Gesell Sándor kerületi bányageológot ajánlja, mi egyhangulag s éljenzéssel elfogadtatván, e bevezető szavak után

2. Prugperger József elfoglalja az elnöki széket, néhány szóban köszönetet mond a társulati tagoknak szíves megjelenésükért, valamint a benne vetett bizalomért s a tulajdonképeni szakgyűlést megnyitván, indítványozza, hogy ha az ezen ülés programjába felvett tárgyak időhiány miatt nem lennének ez ülésen befejezhetőek, azokat részben a következő szakgyűlésre, illetőleg alkalmasabb időre kéri halasztatni, mit a gyűlés elfogadván Gesell Sándor — a mármarosi vasbányászatra vonatkozó — és Koch Antal — Kolozsvár vidékére vonatkozó — fölolvása a következő ülésre halasztatik el; sőt a mennyire a körülmények megengedik Gesell Sándor ismerteté-

sét a helyszínén, a mármarosai vasérccek legfontosabb előfordulási helyén fogja fölolvadni.

3. Dr. Szabó József bemutatja a legújabb időben megjelent, lovag Hauer Ferenc által készített geológiai térképet Magyarország és Erdélyre vonatkozólag, megismertetve röviden azon főbb geológiai képződményeket s ezek elterjedését, melyeket a Budapest-Mármaros vonalának vidékén észlelni lehet; a Hauer féle fentemlített térképet alapul véve a geológiai térképek színezését fejtegeti. — Ezek után az egyes földtani képződmények megismertetésére térvén át, különösen a talajokra nézve fölemlíti, hogy ezek kétfélék, nevezetesen 1) folyvást képződő, megifjódó és 2) pusztuló talajok, az előbbieket különösen nagyfontosságuk a gazdaságra nézve, ki nem merülnek, utánképződnek, az utóbbiak ellenben bizonyos idő múlva kimerülnek, termőképességük csökken. Azután a többi, az említett vonalon található geológiai képződményeket és azok előfordulási viszonyait ismertette röviden. Utána

4. Bernáth József, „közlemények a mármarosai ásvány forrásokról“ címmel tartott rövid ismertetést; fölemlíté, hogy hazánkban alig találunk ásványos forrásokban dúsabb vidéket a mármarosinál s hogy neki szándéka lévén e forrásokat lehetőleg részletesen és behatóan megvizsgálni, kéri e tekintetben a Mármarosban lakó tagtársak becses támogatását. — E fontos kérdés végleges tárgyalása a mármarosai utolsó gyűlésre hálasztatván Bernáth urnak munkálkodásában a jelenlevő mármarosai társulati tagok segédkezésüket egyelőre is örömmel fölajánlják. Végre még

5. dr. Koch Antal kolozsvári egyetemi tanár tartott rövid felolvasást a deésaknai krystálysóra vonatkozólag, ennek előfordulási viszonyait vázlatos rajzban mutatván be. (L. a jövő számban).

Ezzel a megnyitó gyűlés programja ki lévén merítve az elnök a fölolvadást tartott uraknak fáradozásukért, a gyűlés nevében köszönetét fejezi ki. — Ugyanez nap délutánján, az eleve megállapított sorrend szerint a tagok Szlatinára tesznek kirándulást. — A következő napok sorrende véglegesen következőleg állapított meg: másnap reggel Rónaszékre, az itteni

sótelepek és bányák megszemlélése, innen át Váncsfalvára, tovább Dragomérre, itt továbbá Jódon és Konyhán meghálás s a következő nap reggelén a dragomeri petroleum-források és furatások megszemlélése.

Szakgyűlés a „Suliguli“-forrásnál 1874. aug. 9-én.

1. Az elnök üdvözölve a tagokat, megnyitja az ülést s fölkéri Gesell Sándor bányageolog urat, hogy a megnyitó ülésen elmaradt értekezését sziveskedjék fölolvadni.

2. Gesell Sándor fölolvassa a mármarosi vasérc-előfordulásra vonatkozó értekezését. Dr. Szabó József azon kérdésére vonatkozólag, vajjon a felsorolt vegyelemzések hol vitettek végbe, a fölolvadás azon feleletet adta, hogy Nagybányán és pedig mind qualitative, mind pedig quantitative. A fölolvadás a társulat közlönyében kinyomatni határoztatik (L. a jövő számban).

3. Dr. Koch Antal, Kolozsvár vidékének ismertetése címmel elmondja röviden azon észleleteket és vizsgálódások eredményeit, melyeket az említett vidéken két év alatt tennie sikerült, különösen a bécsiek és dr. Pávay Elek kezdeményezése alapján. — Előadó ur megígéré, hogy e tárgyat később tüzetesebben fogja földolgozni s a társulati közlöny számára, Budapestre beküldeni, mely ígéretet a jelenlevő tagok köszönettel vesznek tudomásul.

Az elnök a tartott ismertetésekért köszönetét fejezve ki, az ülést bezárja.

Szakgyűlés Mármaros-Szigeten 1874. aug. 11-én.'

(Zárülés)

1. Az elnök üdvözölve a megjelent tagokat, az ülést megnyitja. Elmondja, hogy a vándor gyűlés az eleve megállapított program szerint — annak utolsó pontját, a Kabola-Pojana-i kirándulást kivéve, melyet a beállott esőzés miatt kellett elhagyni — lefolyván, e mai napon a vándorgyűlés kített föladatát befejezte, s így mint ilyen megszűnik az idén munkálkodni.

2. Utána Gesell, Sándor a Suliguli-forrásnál tartott ér-

tekezésének kiegészítésére néhány igen érdekes térképet mutatott be, melyeken a főbb geológiai képződmények igen tisztán tekinthetők át; továbbá az e térképeken jelzett kőzetek és ásványok igen szép példányait kiállítván, azokat a tagoknak szintén bemutatta.

3. Dr. K o c h Antal Kolozsvár vidékére vonatkozó geológiai térképet mutat be, valamint egy táblázatot a különböző, azon vidéken előforduló képződményekről, röviden összefoglalva még egyszer azt, a mit már kissé tüzetesebben a tárgyra vonatkozólag a Suliguli-forrásnál tartott ülésen főlemlített.

4. Dr. S z a b ó József röviden összefoglalja a kirándulások alatt gyűjtött tapasztalatokat; köszönetét fejezi ki Visk és Máramaros-Sziget városok közönségének, Prugperger József úr ő méltóságának; a közlekedési vonalok, igazgatóságainak s általában mindazoknak, a kik a társulat Máramaros-Szigetre és vidékére jött tagjainak utazásukat megkönnyítették, s általában az ott tartózkodás ideje alatt minden tekintetben iparkodtak, hogy a társulati tagok idejüket kellemesen és hasznosan tölthessék el.

5. Végre az elnök: Prugperger József úr még egyszer köszönetét fejezi ki a benne vetett bizalomért, s a netán felmerült hiányokért elnézést kérve a vándorgyűlést feloszlatja.

Ezzel a vándorgyűlés be lévén fejezve s annak ülésössorozata és ezek lefolyása megismertetve, az egész kirándulás lefolyására vonatkozó tüzetesebb ismertetést közlőnyünk egy későbbi száma fogja hozni.

Szakgyűlés 1874. nov. hó 25-én.

1. Dr. S z a b ó József alelnök megnyitván az ülést, üdvözlí az összejött tagokat, főlemlíti, hogy ez az első rendes szakgyűlés a nagy szünidők után, hogy azonban a társulat a szünidők alatt is tartott néhány szakgyűlést és pedig Máramaros-Szigeten és környékén, melyek lefolyásáról az ezeken részt nem vett

társulati tagok a közlönyben szerezhetnek maguknak kellő tájékozást.

2. Az első titkár fölolvasta dr. Koch Antalnak Kolozsvár vidékére vonatkozó, nagyobb terjedelmű értekezését, mely vázlatosan már a társulat ez idei aug. 9-én, a Suliguli forrásnál tartott vándor-szakgyűlésén is meg lett ismertetve (L. a jelen számban).

2. Kokán János néhány fontosabb, kitünő megtartási állapotban levő hidasi — Baranyamegye — kövületet mutatott be, futólag megemlítve ezek előfordulási viszonyait. Főlemlíti, hogy dr. Péters Károly Hidas földtani viszonyait még 1861-ben ismertette meg a bécsi cs. kir. földtani intézet egyik gyűlésén.

A tulajdonképeni lelhely Hidastól DK.-re fekszik s három főárokából áll, melyek mindegyike a kövületek óriási tömegét tartalmazza. Az anyakőzet rendszeren többé-kevésbé elmallott márga, finom szemcséjű fehér és sárgás homok vagy pedig bitumenes agyag. — A gyűjtött kövületek közül különösen két faj bir érdekléssel, melyekről dr. Peters úr föntemlített értekezésében nem tesz említést, és ezek a *Pyruca cornuta* Ag. és a *Murex Sedgwicki* Micht., melyek fölülről számítva Peters harmadik rétegében fordulnak elő. — A többi rétegekből nyert s bemutatott fontosabb kövületek még a:

Cardita Jouanneti Bast. — *Arca diluvii* Lam. — *Arca Turonica* Duj. — *Natica millepunctata* Lam. — *Melania* sp. — *Conus Tarbellianus* Grat. — *Buccinum* sp. — *Natica redempta* Micht. — *Cerithium vulgatum* Brug. — *Conus Dujardini* Desh. — *Cypraea sanguinolenta* Gmel. — *Cardium Turonicum* May. — *Turritella turris* Bast. — *Chenopus pes pelecani* Phil. — *Conus clavatus* Lam. — *Ancillaria glandiformis* Lam. — *Cerithium pictum* Bast. — *Corbula gibba* Oliv. — *Lucina borealis* Lin. — *Buccinum mutabile* Lin. — *Cerithium lignitarum* Eich. — *Buccinum costulatum* Broce. — *Columbella subulata* Bell. — *Mitra scrobiculata* Broce. — *Venus plicata* Gmel. — *Cerithium Duboisi* Hörn. — *Turbonilla Humboldti* Risso. —

3. Az első titkár a társulatba belépett új tagok neveit olvasta fel, ezek ;

Reichenhaller Kálmán acad. tanársegéd Selmecen; Tretyák János m. kir. bányaszámítség Budapestén; Horváth Ignác műegyetemi tanár Budapestén; Fekete József főg. tanár Budapestén; Reitzner Frigyes acad. tanársegéd Selmecen; Roskoványi László kir. tábl. fogalmazó Budapestén; dr. Eissen Ede orvos Budapestén; Buday Károly bányakapitány Nagy-Bányán; dr. Farkas János orvos Rác-Almásón; Inkey Béla bányamérnök Budapestén; Staub Mór paedagogiumi tanár Budapestén; Kozocsa Tivadar nárjelölt Budapestén; Lóczy Lajos m. nem. muzeumi ásvány-földtani assistens Budapestén; Fischer Samu vegyész és gyógyszerész Pécsen és Kleritj Ljubomir bányamérnök Belgrádon. Összesen 15-en.

Adatok Kolozsvár vidéke földtani képződményeinek pontosabb ismeretéhez.

(Egy földtani térképpel és egy átmetszettel.)
(fölvoltatott a társ. f. évi novemb. hó 25-én tartott szakgyűlésén.)

dr. Koch Antaltól.

A következőkben a Kolozsvár vidékén két év alatt tes megfigyeléseim és az ezzel járó gyűjtéseim eredményeit állítom össze. Nem állíthatnám azonban, hogy evvel Kolozsvár és vidéke földtani viszonyainak ismeretét tökéletesen kimerítettem volna, sőt ellenkezőleg, eddigi tapasztalásaim után állíthatom, hogy még igen sok vizsgálni és észlelni való marad hátra, a míg a harmadkori rétegeknek szerves zárványai és vele azoknak pontos sora és egykorúsága egyéb jól ismert harmadkori rétegekkel tökéletesen ismerve lesz. Éppen ezért csakis adatoknak nevezhetem még a következő munkálatot, melyet idő folytában úgy reménylem még bővíthetni és egészíthetni fogok.

Földtani vizsgálataimnál kiindulási pontul vevém azon munkálatokat, melyek eddigelé Kolozsvár és vidéke földtani viszonyait tárgyazzák, u. m.

Hauer u. Stache: „Geologie Siebenbürgens“ Kolozs-